

Кваліфікація та дисципліна: Інтерв'ю з головою Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури України Валентином Загарія

Валентине Миколайовичу, за більш ніж півтора року функціонування ВКДКА, як змінювалася робота Комісії, які основні напрацювання в розрізі дисциплінарної практики ви можете виокремити?

Перш за все, хотілося б відзначити злагоджену роботу секретаріату Комісії, який забезпечує професійний тил членам Комісії, створюючи умови для продуктивної роботи. Що стосується дисциплінарних проваджень ВКДКА, то вони еволюціонували від казуїстичних рішень до прецедентної практики. Так, протягом більш ніж півтора року функціонування Комісія виявляла помилки в діяльності регіональних КДКА під час розгляду дисциплінарних справ відносно адвокатів, що ставали підставами для скасування рішень регіональних КДКА. Передусім, діяльність ВКДКА спрямована на забезпечення одноманітності дисциплінарної практики КДКА регіонів, що на наступному етапі має знайти відображення у відповідних узагальненнях Комісії. Переглядаючи рішення КДКА регіонів, можна виокремити найбільш типові дисциплінарні проступки адвокатів, зокрема — порушення правил адвокатської етики, невиконання рішень органів адвокатського самоврядування, невиконання або неналежне виконання професійних обов'язків. У більшості випадків регіональні КДКА надають правильну правову оцінку ситуації, однак іноді допущені під час розгляду дисциплінарної справи помилки можуть призвести до прийняття необгрунтованого рішення у справі.

Час від часу в адвокатському середовищі лунає думка, що ВКДКА — це «каральний орган». Можете назвати, яку кількість адвокатів за період діяльності ВКДКА було позбавлено свідництва про право на зайняття адвокатською діяльністю?

Так, наша діяльність постійно супроводжується впливом стереотипів, які культивуються певним осередком адвокатів. Але, не зважаючи на це, Комісія функціонує і, на мою думку, виносить абсолютно обгрунтовані рішення. За весь період роботи ВКДКА нашим рішенням було позбавлено свідництва лише одного

адвоката, цей випадок мав місце рік тому під час червневого засідання. Комісія скасувала рішення КДКА регіону про застосування до адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді попередження та застосувала до нього дисциплінарне стягнення у вигляді припинення права на зайняття адвокатською діяльністю. Причиною такого покарання був конфлікт інтересів, якого допустився адвокат, Комісія визнала це одноразовим грубим порушенням Правил адвокатської етики.

Зазвичай, ВКДКА, переглядаючи рішення регіональних КДКА, не змінює застосований вид дисциплінарного стягнення на більш жорсткий. Яскравим прикладом можуть бути рішення, прийняті Комісією під час травневого засідання, які стосувалися притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності за невиконання своїх обов'язків у якості членів органів адвокатського самоврядування. Члени Комісії більшістю голосів продемонстрували свою лояльність до колег, скасувавши рішення регіональних КДКА на користь адвокатів.

Можете озвучити основні помилки КДКА, через які ВКДКА скасовує їх рішення та повертає до регіону на новий розгляд?

Серед основних причин скасування рішень регіональних КДКА, перш за все, відзначимо порушення в застосуванні норм матеріального та процесуально-

го права під час підготовки та розгляду справи. Протягом більш ніж півтора року діяльності ВКДКА систематизувала наявні порушення та вживала заходів для їх усунення.

Підставами для скасування рішення можуть бути недотримання процедури розгляду скарги, недостатньо ретельно проведена перевірка викладених у скарзі обставин членом дисциплінарної палати. Суттєві недоліки у формуванні дисциплінарної справи, які неможливо усунути шляхом витребування додаткових документів від КДКА регіону, можуть призвести до скасування рішення та направлення справи на новий розгляд із зобов'язанням КДКА регіону провести перевірку та прийняти рішення відповідно до вимог Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Регламенту.

До процесуальних порушень можна віднести випадки, коли голова дисциплінарної палати або голова КДКА одноособово відмовляють в порушенні дисциплінарної справи за відсутністю ознак вчинення адвокатом дисциплінарного проступку, однак Закон вимагає на цій стадії проведення засідання дисциплінарної палати, яка повинна прийняти відповідне рішення за результатами розгляду матеріалів перевірки.

Іноді регіональними КДКА на стадії розгляду справи порушується принцип змагальності на стадії розгляду справи

по суті, а саме: на засідання палати не запрошуються сторони у справі. На стадії перевірки викладених у скарзі обставин ігнорується вимога частини другої статті 38 Закону, якою встановлено обов'язок члена дисциплінарної палати звернутись до адвоката для отримання письмового пояснення по суті порушених питань.

Наслідком допущених порушень процедурних норм можуть бути неправильно застосовані норми матеріально-го права.

Так, результатом неповноти проведеної перевірки дій адвоката може стати неправильна правова оцінка, при кваліфікації його дій може бути застосована невідповідна правова норма. За таких умов існує ризик застосування надто суворого дисциплінарного стягнення без достатніх для цього підстав або навпаки, може мати місце передчасно зроблений висновок про відсутність у діях адвоката ознак дисциплінарного проступку.

Члени ВКДКА у своїй діяльності проводять ретельну перевірку оскаржуваних рішень, у тому числі правильності застосування норм матеріального та процесуального права, виявляють наявні порушення та усувають їх шляхом ухвалення нового рішення або направлення справи на новий розгляд для усунення допущених порушень.

Валентине Миколайовичу, розкажіть, будь ласка, який відсоток рішень ВКДКА оскаржується у судовому порядку? Можливо, є статистика щодо кількості виграних та програних Комісією справ?

За півтора роки функціонування ВКДКА було прийнято 301 рішення (у тому числі постанови). За свою діяльність ВКДКА брала участь у 46 судових справах (в тому числі у якості третьої особи). 29 з них стосуються оскарження безпосередньо рішень ВКДКА, 15 з них виграно, інші ще перебувають у провадженні та розглядаються судами. Отже, близько 10% рішень ВКДКА оскаржуються до суду.

Під час липневого засідання Ради адвокатів України остання затвердила Регламент ВКДКА. Які принципові відмінності нової редакції документа порівняно зі старою?

Що стосується змін, які були внесені до нової редакції Регламенту, то можемо відзначити як позитивні, так і негативні аспекти. Зокрема, в новому Регламенті ВКДКА передбачена можливість поновлення за рішенням Комісії встановле-

ного Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» тридцятиденного строку для оскарження рішень, дій чи бездіяльності кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури. Така норма усуне існуючу прогалину та надасть можливість скаржнику звернутися до ВКДКА із заявою про поновлення строку оскарження рішень, дій чи бездіяльності кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, пропущеного з поважних причин. Водночас, залишається незрозумілим, чому Рада адвокатів України, яка на підставі власного Положення має право приймати рішення методом електронного голосування, не внесла відповідну норму в затвердженій нею Регламент ВКДКА. При цьому, у зв'язку з неможливістю якби окремих членів ВКДКА з поважних причин, в діяльності Комісії були випадки прийняття рішення відповідним шляхом. До зазначеного вище варто додати і те, що новим Регламентом також передбачено, що в разі оскарження одного і того рішення кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури до ВКДКА та до суду ВКДКА виносить постанову про закриття провадження, виходячи із принципу правової визначеності, встановленого для оскаржень рішень КДКА Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». До цього ВКДКА йшла шляхом відкладення розгляду справи до вирішення справи судом по суті або повертала матеріали заявнику без розгляду.

Яку глобальну оцінку Ви можете дати умовам, в яких зараз працюють адвокати? Що, на Вашу думку, необхідно вдосконалити, щоб адвокати відчували себе більш захищеними?

Сьогодні не принесло адвокатам полегшення в роботі, систематичні порушення базових прав адвокатів тривають, а в деяких випадках ситуація погіршилася, оскільки почастишали випадки застосування фізичної сили до адвокатів під час здійснення ними їх професійної діяльності. Нещодавно гучного розголосу набула ситуація навколо нападу на мого заступника **Олега Беляєва**. Цинізм ситуації, який вражає — все відбувалося під час повної бездіяльності присутніх при згаданому правопорушенні представників правоохоронних органів. Вочевидь, що необхідно посилювати відповідальність за втручання у професійну діяльність адвокатів. Також я завжди був прихильником того, щоб напрацювати практику і зробити наш профільний закон робочим, зокрема, чималий пласт роботи був ре-

лізований в таких проблемних напрямках, як адвокатський запит, незаконні обшуки робочих місць адвокатів. Була винесена низка судових рішень на користь адвокатів, що ми, безперечно, можемо додати до скарбнички досягнень Комісії.

Ви нещодавно зустрічалися з представниками Американської асоціації юристів та Фондом Правники для Правників — які основні питання були порушені під час зустрічі?

Метою візиту адвоката Американської асоціації юристів **Жасмін де Камерон** та члена правління Фонду Правники для Правників **Джудіт Ліхтенберг** було вивчення ситуації, яка стосується дисциплінарних проваджень щодо адвокатів в Україні. Розпочали ми зустріч з короткого екскурсу щодо ієрархії органів адвокатського самоврядування, окремо зупинившись на діяльності ВКДКА в розрізі допомоги адвокатам, чиї права були порушені. Продемонстрували іноземним колегам аналітичну довідку з переліком гучних справ, що стосувалися порушень прав адвокатів, яка охоплювала період з жовтня 2013 і донині. Представники міжнародних організацій, у свою чергу, подякували за надану інформацію та зазначили, що прагнуть допомагати та співпрацювати з органами адвокатського самоврядування в Україні, оскільки мають чималий досвід у вирішенні питань, що стосуються порушень прав адвокатів. Серед проблемних аспектів, які обговорили з представниками іноземних організацій, було й питання несплати деякими адвокатами щорічних внесків та притягнення їх за це до дисциплінарної відповідальності. Пані Жасмін де Камерон висловила думку, що ця проблема, найвірогідніше, нівелюється згодом, оскільки потрібен час для того, щоб адвокати звикли до нововведень. Я повністю підтримую позицію колеги в цьому питанні.

Можливо, у Вас є ідеї щодо співпраці з АПУ — як Ви бачите подальший розвиток та в якому напрямі рухатимемося далі?

Партнерство з АПУ завжди було пріоритетним, оскільки маємо спільну мету — захист інтересів юристів. У планах — проведення індивідуальних зустрічей з адвокатами. Також ми з радістю підтримаємо всі ініціативи Асоціації правників України, які покликані захищати автономність професії від політичних впливів з боку держави та присвячені про-світницькій і правозахисній діяльності юристів.